

Toimetus ja tallitus
TALLINNAS,
Wene tänav nr. 5.
Telefon nr. 158.
(Sõjaväe keskaamast)

Toimetaja kõnetunnid
kella 12—1.

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI.
ILMUB ÜKS KORD NÄDALAS
Sõjavägede staabi väljaandel.

Tellimise hind:
1 aasta peale 40 marka
1/2 " " 20 "
1/4 " " 10 "

Kuulutuste ja teada-
annete hind: Iga kor-
pusrea eest 1 mark.

Tellimisi ja kuulutusi võtavad vastu kõik wabariigi postiasutused ja era-raamatukauplused.

Nr 20.

Laupäeval, 15. mail 1920.

II aastakäik

Hisukord.

Ametlik osa:

1. Väljavõtted Sõjaministri päewa-
käskudest.
2. Väljavõtted käskudest Wabariigi
sõjavägedele.
3. Endiste Wene kodanliste ja ohwit-
seride aukraadide wastawuse tabel.

Üleüldine osa:

1. Misjugu peab olema tulewane rahu
aja Raitseleit? (Snabenteich.)
2. Cesti Wabariigi Raitse-Üidu põhi-
kirja eelõn.
3. Ludendorffi sõjamälestused.
4. Prantsuse suurülitu sõjakogemustest.
5. Kuidas sõduritele maad antakse.
6. Töö, sport ja karistus malewas.
7. Kuulutused.

Ametlik osa.

Väljavõtted Sõjaministri päewakäskudest.

Nr. 206.

Tallinnas, 30. aprillil 1920. a.

Sõjaväe rahujalale ülemmisesega saab tema arv
miinimumini vähendatud.

Selle tagajärjel tuleb ka wahipostide arwu wähen-
dada eht sõjaväeliste wahtide ajemele palgata erasi-
kuid, kus see võimalik ja lubatav on.

Seda filmas pidades käsen kõitide wäeosade ja
asutuste rahalaetade juurest sõjaväelised wahid ära
wõtta.

Kõit rahajummad tulewad hoida renteides jooks-
wal arwel, nagu see Kiigi Teatajas nr. 35, 1919
on äranähtud, kust neid wõib wälja wõtta ainult jooks-
watels tarwitusteks.

Nr. 224.

Tallinnas, 4. mail 1920.

Sõjavägede Ülemjuhataja päewakäsi 9. märtsil 1919,
nr. 92 § 1 ja minu päewakäsi 11. aprillil s. a. nr.
97 lugeda maksusetaks.

Käsen edaspidi kõit sõjaväelased oma wäeosade nime-
kirjadesse edasi jätta, selle peale waatamata, kui
eht mis puhul nad omaist wäeosast ära on olnud.

Nr. 225.

Tallinnas, 4. mail 1920.

Käsen Sõjavägede Ülemjuhataja päewakäsi 4. au-
gustil 1919. nr. 429 maksusetaks lugeda, minu poolt
toitlusalal kinnitatud uute juhtnõude awaldamise
päewast.

Nr. 231.

Tallinnas, 7. mail 1920.

Käsen kõiti wäeosade ülemaid süüdistusakti, mis
Sõjaväe Prokuröri poolt lõpetamiseks saadetud, kui ka
tulewikus saadetakse, Sõjaväe Prokuratuuri tagasi saata,
juure lisades päewakäsi kirja asja lõpetamise üle.

Nr. 234.

Tallinnas, 8. mail 1920.

Sõjavägede Ülemjuhataja päewakäsi nr. 1108 s. a.
täienduseks käsen 1-maist s. a. ohwitseride teenistust
aastas ülendamisega saamiseks lugeda rahuaja normide
järele.

Nr. 240.

Tallinnas, 8. mail 1920.

Allpool nimetatud wäeosadel oma asutamise aasta-
päewi pühitjeda järgmistel kuupäewadel:

2. Piiriküti bataljonil	2. juulil
3. " "	7. novembril
4. " "	18. jaanuaril
5. " "	15. juunil
6. " "	13. jaanuaril
7. " "	6. jaanuaril
8. " "	1. jaanuaril.

Nr. 251.

Tallinnas, 9. mail 1920.

Räsen sõjavägede ülemjuhataja pvt. nr. nr. 115 § 1, 288, 434, 937 ja 646 punktide nr. 1, 3, 4, 5, 10, 11, 12 ja 13 all tähendub päewarahade matsmisi lõpetada 15. maist s. a.

Nr. 253.

Tallinnas, 9. mail 1920.

Räsen eraisikutele ja halastajatele õdebele, kes wäe- osades ja asutustes koosseisus ettenähtud kohtade peal teenivad ja wäeosa eht asutuse likvideerimise wõi koosseisu wähenemise tõttu teenistusest wabastatud saavad, ühe kuu palga ja kuu toiduainete hinna ette maksta.

Sõjaministri eest:

Kindralstaabi Kindral-Major: **Zarka.****Wäljawõtted käskudest Wabariigi sõjavägedele.****Nr. 577.**

Tallinnas, 7. mail 1920. a.

§ 1. Sõjaministeeriumi Kodifikatsiooniosakonna sekretär leitnant Arnold Susi ülendatse alamkapteniks, wanusega 16-ist novembrist 1919.

§ 2. 7-ist jalawäe polgust leitnant Karl Luit ülendatse alamkapteniks, wanusega 4-ist jaan. 1920.

§ 3. Alpool tähendub 9-da jalawäe polgu ohwitsereid ülendatse:

Leitnant — alamkapteniks:

1. Karl Männi, wanusega 18-ist apr. 1920.

Lipnikud — alamleitnantideks:

1. Ferdinand Alew, wanusega 12-ist weebr. 1920.
2. Nikolai Rea, " 26-ist märts. 1920.

§ 4. 2-se diviisi staabist alamleitnant Anton Soab ülendatse leitnandiks, wanusega 7-ist juun. 1919.

§ 5. 2-se diviisi komandandi komandosst alamleitnant Friedrich Heimann ülendatse leitnandiks, wanusega 6-ist detf. 1919.

Nr. 578.

Tallinnas, 7. mail 1920. a.

§ 1. Alpool tähendub Scouts polgu ohwitsereid ülendatse:

Leitnandid — alamkapteniteks:

1. Woldemar Zupsmann, wanus. 28-ist jaan. 1920.
2. Aleksander Uibo, " 11-ist weebr. 1920.
3. Adolf Lüss, " 13-ist weebr. 1920.

Lipnik — alamleitnandiks:

1. August Tiltinis-Lawzewitsch, wan. 11-ist okt. 1919.

§ 2. Tapa jaama komandant leitnant Peeter Reigas ülendatse alamkapteniks, wanusega 14. aprillist 1920.

§ 3. Riisaroopalise soomusrongi nr. 1. pealt alamleitnant Otto Raubsepp ülendatse leitnandiks, wanusega 3-ist septembrist 1919.

§ 4. Alpool tähendub Soomusautode kolonni ohwitsereid ülendatse:

Alamleitnant — leitnandiks:

1. Karl Behrsin, wanusega 16-ist oktobr. 1919.

Lipnik — alamleitnandiks:

1. Roman Ruul, wanusega 11-ist weebr. 1920.

Nr. 579.

Tallinnas, 7. mail 1920.

§ 1. Scouts polgust leitnant Leopold Martinson kinnitakse alamkapteni auastes, wanusega 26-ist detsembrist 1916.

§ 2. 4-da kohaliku pargi komandant leitnant Leonhard Rasin kinnitakse alamkapteni auastes, wanusega 1-ist jaanuarist 1917.

Nr. 582.

Tallinnas, 8. mail 1920. a.

§ 1. Soomusrongide suurüksiwäe diviisijonist leitnant Aleksander Musitsch ülendatse alamkapteniks, wanusega 14-ist jaanuarist 1919.

Alpool tähendub kindralstaabi walitsuse trükitööde sõjakontrolli jaoskonna ohwitsereid ülendatse järgmisesse auastesse:

Leitnant — alamkapteniks:

1. Anton Allik, wanusega 25-ist weebr. 1920.

Alamleitnandid — leitnantideks:

1. Ottomar Tamberg, wanusega 1-ist juun. 1919.
2. August Tamman, " 27-ist jaan. 1920.

§ 3. Sakala partisanide polgust alamleitnant Erich Brunn ülendatse leitnandiks, wanusega 9-ist augustist 1919.

§ 4. 1-ist kindluse raste suurüksiwäe diviisijonist lipnik Boris Bergmann ülendatse alamleitnandiks, wanusega 21-ist weebuarist 1919.

§ 5. Käsk wabariigi sõjavägedele 20-ist weebuarist s. a. nr. 424 § 7 muudetakse järgmiselt:

3-ist suurüksiwäe polgust alamleitnant Hugo Wellig ülendatse leitnandiks, wanusega 14-ist aug. 1919.

§ 6. Käsk wabariigi sõjavägedele 29-ist maist 1919. nr. 84 § 10 muudetakse järgmiselt:

Kuperjanowi partisanide polgust lipnik Paul Hansson kinnitakse alamleitnandi auastes, wanusega 10-ist aprillist 1917.

Endiste Wene kodanikkude ja ohwitsereide aukraadide wastawuse tabel:

(Lisa Sõjaministri päewatäsu nr. 205 a, 30-ist aprillist s. a. juure,

Salanõunik, tõsine riiginõunik	Kindral-major.
Riiginõunik	polkownik
(wanusega kolleegia nõunikuts saamise päewast.)	
Kolleegia nõunik	polkownik.
Hoowinõunik	alampolkownik.
Kolleegia asessor	kapten.
Titulaar-nõunik	alamkapten.
Kolleegia sekretär	leitnant.
Kubermangu sekretär	alamleitn.
Kolleegia registrator	lipnik.

Üleüldine osa.

Misjugupe peab olema tulewane rahu aja Raitfeliit ja tema tähtsus riigikaitse mõttes.

G n a d e n t e i c h.

(88pp.)

Minul puuduvad andmed selle kohta, kui suur saab armu poolest meie tulewane rahuaegne rahwawägi, kuid meie wäljaminekuid arwesse wõttes ei tohiks ta mitte wäga suur olla, sest wäljaminek sõjawäe ülewälpdamiseks toob meile suuri majanduslisi raskusi.

Saadawal olnud andmete põhjal teeb iga wäerinnal olewa rahwawäelase ülewälpdamine igapäew riigile miinimum 45 marka kulufid, s. t. kui rahwawäelane tergete riietega on warustatud ja kui warustus kuus kuus wästu peab.

Jalawäe polgu (tinnitatud koosjaisu järele) toitmise ja riietega warustamine teeb wälja kuus 3.973.050 marka; paljateks maksetakse iga kuu 739.625 marka; sellega on ühe kuu wäljaminek 4.712.675 marka (tähendatud kulude hulka ei kuulu mitte sõjariistad, lastemoon ja liikumise abinõud). Kui polk saab warustatud ka talweriietega ja warustus kuus kuus wästu ei pea, siis tõuseb wäljaminek weel umbes kolme miljoni marga wõrra.

Peale ülewälnimetatud wäljaminekute on weel haigete rawitsemine, hobuste toidumoon ja muud mitmesugused ettenägemata kulud, mis iga kuu launis suure summa wälja teewad, mille kohta minul aga andmeid saadawal ei ole.

Raitfeliidu wäljaminek oli Wiru maakonnas wiimase detsembri kuul 46 ohwitserile, ametnikule, erastikule ja palgalistele teenijatele kokku 85.925 marka, kui mitte arwesse wõtta alalist meeskonda, 206 rahwawäelast, kelle ülespidamine ja warustamine ühes paljatega riigile 323.750 marka maksma läheb. Kokku wõttes on maakonna raitfeliidu kulud 409.675 marka kuus, s. a. ligikaudu pool miljoni marka.

Nagu eelpool tähendasin, wõib loota, et iga suurema maakonna peale saame ühe 3-bataljonilise jalawäepolgu, ja kui niisugusel korral suurendame raitfeliidu kulufid ainult niipalju, nagu see polgu juhtivatele jõududele, s. a. 20 ohwitserile, palgats ja ülespidamiseks tarwis on, siis suureneks igakuune wäljaminek 48.875 marga wõrra ja üleüldine wäljaminek tõuseks kuni 458.550 margani, kui arwesse wõetud komandandi meeskond — 206 rahwawäelast — alles jääb.

Polgu ja raitfeliidu wäljaminekuid wõrreldes jõuame otsusele, et raitfeliidu kulud enam kui kümme korda wähemad on. Riitlistest seisukogast wäljaminek peab riigikaitset korraldama wabatahtlise raitfeliidu näol, nii palju kui see wähegi wõimalik on, ja rahwawäe armu wiimise wõimaluseni wähendama; muudu kannatab niisuguste wäljaminekute all meie riigimajandus tublisti.

R o k k u w ö t e.

Raitfeliit kuni käesolewa sõja lõpuni on hiitgawalt tema peale pandud ülesannetega walmis saanud, peaaegjalikult sisemise kaitse ja tugewa wäerinna selja-

taguse loomises, mis palju laasa aitas meie rahwawäe mehiseks wastupanetaks ja wõidusaamiseks wäenlaste üle. Raitfeliit on meie paremate wäeosade isa, sest peaaegu terve rahwawägi on Raitfeliidust wälja wõrsunud. Raitfeliit on ka ise tegelikult sõjategevusest osa wõtnud, wõideldes rahwawäega õig õla kõrwal.

Raitfeliit edendab tulewikus weel tähtsamat osa riigikaitseks, kui ta ümber organiseeritakse wabatahtlisel alusel. Raitfeliidu teenistus ei ole tulewikus mitte nii koormaw kodanikkudele, nagu ta seda käesolewal sõjaajal oli. Rahu aja Raitfeliit peab wõimaldama igale kodanikule wälja areneda waimliselt ja kehaliselt tublits ja wastupidawaks riigikaitsejaks.

Rahu aja wabatahtlise Raitfeliidu ülesandeks on riigikaitse kõige laiemas mõttes.

Wabatahtlise Raitfeliidu ülewälpdamine läheb riigile rohkem kui kümme korda wähem maksma.

Sellepärast tuleb riigikaitse luua wabatahtlise Raitfeliidu näol. —

Eesti Wabariigi Raitfeliidu põhikirja eelnõu*).

1. Üleüldised määrused:

§ 1. Eesti Wabariigi Raitfeliidu eesmärk on walitsuse juhtnõuade järele korraldada rahwakitse walmisolekut ja kindlustada seaduslikku ühiskondlikku, demokraatlikku korda.

Selle teostamiseks Raitfeliidu juhatus:

a) annab sõjawäelise hariduse ja kaswatuse kaitfeliitlastele;

b) edendab wõimlemist, sporti ja rahwuse autunnet;

c) wõimaldab igale Wabariigi kodanikule areneda täiswäärtuslikeks ja aktiivseks Wabariigi kaitsejaks kõige laiemas mõttes.

§ 2. Raitfeliidu liigeteks wõetakse wästu kõiki meestesooft kodanikke, kes 17 aastat wanaks saanud ja kelle trundust seadusliku ühiskondliku korra wästu wõib usaldada, rahwuse peale waatamata. Eraldi juhtumistel wõib Raitfeliidu liigeteks ka nooremaid wõtta. Wastuwõtmist toimetab jaoskonna staabi lihtsa healeenamusega. Tagasilükkamise põhjust ei ole staabi kohustatud seletama.

Raitfeliidu wastuwõetawaks tunnistatud isik peab enne Raitfeliitu sisseastumist töötuse andma, et tema tahab aujasti töötada Raitfeliidu eesmärkide kätteisaamiseks, tõrkumata täita juhatajate ja staabi määrusi ja ei lahku enne Raitfeliidust kui ühe kuu pärast, soowi awaldamise päewast arwates.

M ä r k u s: Kõik mitte Raitfeliitu kuuluvad meeste sooft Eesti Wabariigi kodanikud arwatakse maakaitse wäkke I ja II järku, kus nad perioodilistest sõjawäelistest õppustest osa wõtwad Sõjainistri poolt kindlaks määratud korras ja nad moodustawad sõjaaegse referwi.

§ 3. Raitfeliit allub rahuajal Sõjainistrile, sõjaajal — Sõjawägede Ülemjuhatajale. Tema sisemine kord on sõjawäeline.

*). Ühenduses eelpool toodud artikliga awaldame sama autori poolt kokkuseatnd eelnõu, soowides, et kõnes olev küsimus nii ära otsustataks, nagu riigi sisemine ja wäline julgeolek seda nõuab.
Soimetus.

II. Kaitse-Eiidu korraldus.

§ 4. Riik jagatakse Sõjainistri poolt Wabariigi Kaitse-Eiidu ülema ettepanekul tarwilisel arwul Kaitse-Eiidu ringfondadeks, kus juures linnad nagu Tallinn, Tartu ja Narwa eraldi ringkonnad wõiwad moodustada.

§ 5. Iga eelmise paragrafi järele määratud ringfond jaotatakse Kaitse-Eiidu kohalisteks jaosfondadeks, mill. de aluseks fikseeritud, wähemad linnad ehk alewid olla wõiwad, suuremates linnades aga kohaliku pelitsei jaoskonnad. Iga jaoskonna piirid ja nimi peawad kindlasti ära tähendatud olema.

III. Kaitse-Eiidu walitsus.

§ 6. Jaoskonna Kaitse-Eiidu ülema ametis on ringkonna ülema poolt nimetatud jaoskonna ülem; temal on üks abi, kes ka asjaajaja kohuseid täidab. Jaoskonna ülemaga ajab asju 4 jaoskonna liiget ehk nõunikku; wiimased walitakse wabatahtliste kaitse-liitlaste seast ühe aasta peale. Koosolekuid juhatab Kaitse-Eiidu jaoskonna ülem. Kui liigete arw vähem kui 25 on, nimetatakse nõunikud Kaitse-Eiidu ringkonna ülema poolt päewakärguga ametisse kuue kuu peale. Peale selle tähtsaja peetakse liigete üleüldine koosolek jaoskonnas ära ja walitakse uued nõunikud ühe aasta peale. Jaoskonna staabi walitawate nõunikkude walimised saadetakse ringkonna ülemale kinnitamiseks. Kui teistkordne walimine ringkonna ülema poolt kinnitust ei leia, siis läheb lõpulik otsustamine Wabariigi Kaitse-Eiidu ülema kätte.

§ 7. Kaitse-Eiidu ringkonna ülemaks on Wabariigi Kaitse-Eiidu ülema poolt nimetatud ringkonna ülem, temale abiks on neli ringkonna nõunikku.

Ringkonna staab seisab koos ringkonna ülemast, tema kahest abist ja neljast Kaitse-Eiidu usalduswäärilistest ja tema tõest huwitatud nõunikust, kes jaoskonna nõunikkude ühisel koosolekul ühe aasta peale walitakse. Ringkonna staabi koosolekuid juhatab ringkonna ülem.

§ 8. Jaoskonna ja ringkonna staabid on otsusewõimulised, kui ühes ülemaga kolm liiget koos on. Kui heali mõlemil pool ühepalju, otsustab ülema heal.

§ 9. Eesti Wabariigi Kaitse-Eiidu tööd juhatab Wabariigi Kaitse-Eiidu ülem ühes peastaabiga. Kaitse-Eiidu peastaabi moodustawad Wabariigi Kaitse-Eiidu ülema abid ja peastaabi osakondade ülemad.

Wabariigi Kaitse-Eiidu ülema ja tema abid nimetab ja seab ametisse Sõjainister. Peastaabi liigeteks wõtab wastu Wabariigi Kaitse-Eiidu ülem usaldatawaid ja asjatundjaid isikuid.

§ 10. Wabariigi Kaitse-Eiidu ülema peastaabi liigete, ametnikkude ja ringkonna ning jaoskonna ülemate palgad ja kantsileikikulud maksab riik.

Märkus: Sõjariistad ja laskemoona annab Kaitse-Eiidule S. M. Warustuswalitsus.

§ 11. Wabariigi Kaitse-Eiidu ülema ehk tema abide eriülesandeks on:

a) Kaitse-Eiidu esitus Sõjainistrile ehk Sõjawägede Ülemjuhatajale, kelle otskohese otsustamise alla Kaitse-Eiidu küsimused alluwad, ja tarbekorral teistes walitsuse asutustes.

b) Kõigi tarwiliste sammude astumine Kaitse-Eiidu kõigekülgses arenemiseks ja kwenemiseks.

§ 12. Kõik aktid ja kohustused, rahalised nõudmised rahaasutustelt, kus Kaitse-Eiidu kapitalid alal hoitakse, kui ka ettekirjutused üleüldawate rahasum-

made kohta peawad Kaitse-Eiidu ülema ehk tema abi ja ühe nõuniku allkirju kandma. Kõik muud ametlised määrused ja kirjawahetus kannawad Kaitse-Eiidu ülema ja asjaajaja allkirju.

§ 13. Ringkonna nõunikkude ja nende kahe asetäitja walimistele ning ringkonna Kaitse-Eiidu ühiste asjade arutamiseks tulewad ringkonna ülema kusse peale kokku igast jaoskonnast esitajad. Jaoskonda, kus vähem kui 200 liiget, esitab koosolekul üks esitaja; jwoskonda, kus 200 - 500 liiget, esitawad 2 esitajat; jaoskonda, kus liigete arw rohkem kui 500, — kolm esitajat ehk jaoskonna nõunikku.

§ 14. Ringkonna esitajad, kaks igast ringkonnast, tulewad kokku Wabariigi Kaitse-Eiidu ülema kutsel üks kord aastas, tarbekorral ka sagedamini ja ka siis, kui kolm ringkonda seda nõuawad, — arutama Kaitse-Eiidu korraldust ja tema tõesse puutuwaid küsimusi (Järgneb.)

Ludendorffi sõjamälestused.

Suwisõjakäik Wenemaa wastu 1915.

Järg.

Kindral v. Mackensen murdis 2. mai hommikutundidel Wene frondi keskmisel Dunajekil hõsti ettewalmistatud ja wägede poolt hiiwgawalt teostatud pealetungimisega. Lähematel päewadel wõeti Wene teine ja kolmas seisukoht. Peale seda läks wenelane Ungarist üle Karpaatide tagasi. Ungar oli wabastatud ja k. ja f. sõjawäe koorem ofustawalt kergendatud. Oli paras aeg, sest Jaalia astus sõtta. Tema sõjawäes oli 600.000 meest ilma teise järgu jõududeta, mida otsesed wõitlemises arwesse ei saanud wõtta. Liitlased said määratu hulga jõudu juure. Septembris tõusis Jaalia sõjameeste arw 900.000 peale.

Kindral v. Mackensen tungis wahetpidamata Sani poole Jaroslawi sillis edasi ja wõttis fillapea 15. mail tormiga. K. ja f. sõjawäed rippusid mõlemal pool edastungimist Saffa wäge; ka Saffa lõunawägi tungis peale ja wõitis põhja sillis üle Strödi pinda. Juuni algul kisuti Przemõsl wenelast kääst.

Ülemast Weiffelilt põhja pool jättis wenelane Niida maha, et Weiffeli poole taganeda. Mai keskpaigas wõis kindral v. Woyrsch kuni Keltõini edasi tungida, paigal hoides oma pahemat tiiba.

Nõnda pidid Wene wäed oma seisukohad Karpaatide ja Piilitfa wahel maha jätma ja kaotasid seejuures palju. Lepinglased wõisid aga ainult rinnu järele sammuda, ehk nad küll nii wäga püüdsid küljehoope anda, iseäranis Wene Karpaatide wäe läänetiiba tabada katsudes. Parema tiiba ümberhaaramise kasse k. ja f. wägede poolt Bukowiinas äpardas. Puudus tarwiline jõud. See lõppes siin wiimaks taganemisega waenlase rõhumise all.

Halwad seljatagused ühendused tundisid estoja Sani peatama. Juuni algul kõrwaldati need raskused. Pealetungimist jätkati. Jkka lasusid pearaskused röömlustes Saffa wägedel. 22. juunil wõit sine Lembergi tagasi, warsti pärast seda wõeti tormiga Kawa Ruska ja wenelane sunniti Bugi poole edasi taganema. Nüüd läks ta mööda Weiffeli Lublin-
Iwangorodi sillis alla poole.

Näidugi pidasime meie Lõgenis sündmusi kõige suurema põnewusega filmas ja festiwalit püüdsime endale ette kujutada, kuidas mõistisime edaspidiseid We-nemaa vastu teostatavaid operatsioone tegu mõimsalt toetada. Meie jõud olid pea kõik välja antud. Wahepeal nõrgendas end wenelane meie liinil, ise-ärans 9. sõjaväe ees. Ka Lääne- ja Ida-Preisli sõunapiirilt võttis ta vägesid Galiitsia tarwis. 10. armee eest oli vägesid Leedumaale meie vastu viidud. Nõnda oli ta igalpool meie ees õredamats muutunud. Ka meie olime palju vägesid aegajalt liinilt ära nõtnud ja kagu poole saanud. Piffaniisi mõistisime seda tegewust jatkata. Kuid frondi suure pikkuse juures oli vägede wähenemine lõpuks ometi piiratud. Seisukohad pidid wähemalt nõnda kaitstud olema, et ühe mehe asemele mõis weel teise panna. Alles siis, kui ülem wäejuhatus juunis meile mõned maatormipolgud saatis, mõistisime selle peale mõtlema hakata, et pealetungimiseks diwisjone korraldada.

Wenelase rinna tagastajamine Galiitsias oli te- male küll raskesti hoobiks, kuid sõja kohta otsust ei toonud ta mitte. Wõideldes taganesid nad meie eest niipalju ära, nagu meie oma seljatanguste ühenduste tõttu neile järele mõistisime minna. Nad ei wõidelnud weel omal pinnal ja mõisid sellepärast weel palju maad tagasi minna. Sellele tuli lisaks, et meie kah- jud rinna peale tungides mitte tühisid po- nud. Pidi waatama, kas ehk teistsugused operatsioonid paremaid tagajärgi ei tõota. Me mõistisime ehk 9-10 diwis- joni Gallwitzi wäerühma juures, mis wahe peal 12. armeeks oli moodustatud, koondada hoobiandmi- seks Narewi sibil, kuid me ei lootnud selles palju. Pidi oletama, et wenelane heal korral vastu paneb, siis aga nagu Galiitsiaski eest ära taganeb.

Teoorias näis jällegi kasulikum olewat see ope- ratsioon, mille peale juba talilahingu ajal mõtlesime: üle Osfowets-Grodno liini edasi tungida, mõib olla ka weel üle Komsha. Niisugusel edasimarsimisel oleks wõinud otsustaw mõju olla. Ta wiis meid kõige otsemat teed Id-Galiitsias Weiffeli ja Bugi wahel taganewate Wene wägede selja taha. Me uurisime soomadalikku mõlemal pool Osfowetsi üle- mineku otstarbel, kuid tagajärg oli, nagu juba ette arwata mõis, ebameelitat. Pidime arwama, et me Osfowets-Grodno looduslikult tugewal liinil ka tu- gewa sõjawäelise wastupaneku eest leiame. Et me sinise wastupaneku ja muud raskused mõita suuda- sime, seda polnud loota. Kahetseksin wäga, et ma niisugust pealetungimist ka ülema wäejuhatusi küsi- mise peale soowitada ei wõinud.

Jga muu enam põhjapoolne operatsioon nihkus otsustawast kohast kagu pool Grodnot liig kaugele. Selle kahju pidi kirjutega katma, liiatigi kui waenlase taganemine karmemaks muutus kui seni. Waenlase külge pidime siis ikka en m ja enam Wilna-Minski sibil tabada mõima. Suur Saksa edasimarsimine ainult Grodno ja Kowno wahel polnud küllalt mõ- juw, me jooksime kotti. Tulusamana tundus Kownot 10. armee poolt läänest ja Neemeni wäe poolt põhjast ära wõtta. Kui see Wene Neemeni kaitse nurgasammas langes, siis oli tee Wilna peale ja Wene peajõudude seljataha waba. Need pidid siis suure sanimu tagasi minema. Kui Neemeni wäge ja 10. armeed õigel ajal wähestegi abiwägedega mõis toetada ja neile tarwilikud kolonnid ja woordid muretseda, siis mõis loota, et see hüpe põhja poolt

üle Wilna Wene wäe külge peale tehakse, nii et su- wisjafääl 1915 Wene wäe otsustawa wähenemi- sega lõpeb. Mida järsumalt operatsioonid Ida- Galiitsias ida poole Bugi nihutatakse, seda ennem mõis kawatsetud löögi täideminek õnnestada.

Selle mõtte toostamiseks kõwendati Neemeni ar- meed 41. jalawäe-divisjoniga, 76. tagawara-divisjo- niga ja 8. sõjaväe 4. ratsa-divisjoniga.

Kowno peale tungimine sai seeläbi lihtsamaks, et mai keskkel pärast äpardanud wenelaste pealetun- gimist lääne pool Kownot o'ewaiti metsadest meie liinid kindlusele nii lähedale nihkusid, et me oma kõige raskemad suurtükid mõistisime üles saada. See Wene pealetungimine tuli ootamata ja mõitis - algu- ses õige palju pinda. Polnud mõimalik oru saada, kas see ehk sissejuhatuseks pole suuremale pealetungi- misele 10. wäe nõrga põhjapoolse tiwa vastu. Selle armee ülemjuhatus tõmbas ruttu mitmete di- wisjonide osad kindral Beckmanni juhatusel Wilko- wiitki juure koku ja waenlane löödi warsti tagasi. Tõmbasime kergemalt hinge tagasi, kui seisuford seal oma põnewuse kaotas. Kindral Beckmann läks hil- jem üle Neemeni, kus ta sealsel sõjaväe kogu- tada jäi.

Üle Kowno minewa operatsiooni eeltööd pidid algama, kui keiser kindralfeldmarschali ja minu Po- seni kutsus. Pärast kindralfeldmarschali aruannet määras keiser kindralstaabi ülema ettepanekul, et Poolamale peab peale tungima. Iseärans peab 12. sõjawägi oma ees seiswast waenlase liinist läbi murdma ja Narewi poole edasi minema, kuna 9. armee ja kindral v. Woytsch Weiffeli poole pea- wad edasi marsima. Muu seas pidid lepinglaste wäed Bugi ja Weiffeli wahel edasiliikumist jatkama.

Ülem wäejuhatus lootis nõnda osa Wene wäge, mis weel Weiffeli loozas, häwitawalt tabada. Mina pidin oma mõtled tagasi tõrjuma ja lootsin, et minu poolt soowitatud operatsioon läbi wiidak, kui kind- ral v. Gallwitz Narewi ääre läbi wälja jõuab ja ka rinna hakkab peale suruma. Weel siis näis tema teostamiseks aeg olewat. Meie Leedu ja Kura liinide edasinihitamine sealsete wägede poolt oleks operatsiooni tulusalt ette walmistanud. Igatahes ei wõinud me sinna enam uusi jõudusid saata ega Kowno wõtmise peale mõtelda.

IV.

Ülema wäejuhatusi käsude kohaselt walmistati nüüd Narewist üleminek kõige ulatawamal määral ette ja mitte ainult 12., waid ka 8. armee parem tiib korraldati nõnda, et 12. armee Weiffeli ja Schkwa wahel, raskuspunkt Pultusk-Roshani sibil, edasi pidi tungima, kuna 8. armee Schkwa ja Pissa suu wahel jõeni pidi katsuma jõuda.

Kindral v. Gallwitz otsustas esimese hoobi mõle- male poole Prasnowski paigutada. Selleks olid tal käepärast:

- 1. korpus 2. ja 37. jalawäe-divisjoniga;
- XIII. korpus 3. ja 26. jalawäe-divisjoniga ja 4. kaardi-divisjoniga;
- XVII. korpus 35. ja 36. jalawäe-divisjoniga ja 1. kaardi-tagawara-divisjoniga;
- XI. korpus 38. jalawäe-divisjoniga ja v. Wernitzi divisjoniga;
- XVII. tagawara-korpus v. Prengeli divisjoniga, 14. maakaitse-divisjoniga ja Dichtuthi korpusega.

Kindral v. Scholtz tungis peale 75. tagawara-divisjonini ja 10. maakaitse-divisjoniga.

Pealetungimise ettevalmistamiseks olime idarinna kohta tugewa suurtükiväe koondanud, iseäranis 12. sõjaväe juure.

Mõlemates sõjavägedes algas pealetungimine 13. juulil. Vägede juhataste hoolika korralduse ja vägede ärksa waimu tõttu saawutasime täielise edu.

Kindral v. Gallwitsi divisjonid wõitsid waenlase seisukohtades pinda ja tungisid wahetpidamata edasi. 15. wõeti üks tagumine kindel seisukoht tormiga (ta ja juba 17. jõuti Narewi ääre wälja, kuna parem tiiw põhja poolt Nowogeorgiewskile lähenes. Kindralfeldmarschal ja mina tegime lahingu 13. ja 14. 12. armee juures wütbides kaasa; sõjaväest kui ka juhatastest satme hea mulje. Nagu 11. armee Eääne-Galiitsias, niisama wõitis ka 12. armee estimese hooga palju pinda. Nagu omal ajal Sanil, niisama tuli ka siin Narewil peatus. Pultust ja Roschan wõeti 23. juulil, Ostrolenko alles 4. augustil tormiga, misläbi Narewist üleminek laial rinnal wabaks sai. Teised wäejaod pöörasid Serotski ja Segewshe poole, et pärast nende kindlustuste wõtmist Nowogeorgiewski kirde poolt ümber piirata.

12. armee kõrwal oli ka 8. armee ägedates wõitlustes Narewi ääre wälja jõudnud Schkwa ja Pissa wahel, kuid ainult nõrkade jõududega jõe lõunakaldal Schkwa suu lähedal jala maha saanud toetada.

Wenelane pani igalpool kangekaelselt wastu ja kandis kõige raskemat kahju.

Poola Weikseli loogas olid ka 9. armee ja v. Woyrschi wäerühmad hakanud peale tungima. Wiimane oli wenelast Ishankal ja Radomi juures löönud, 19. juulil Radomi wõtnud ja wenelast sundinud Weikseli taha taganema. Peale seda läks wenelane ka põhjapool Pülitsat 21. Weikseli taha ja seisukohtadele, mis Warsawis ees. Nüüd hakkas ka nõrk 9. armee peale tungima. Ka pidi ta lõuna poolt Nowogeorgiewski ümber piirama.

Ülemise Bugi ja Weikseli wahel wõitsid ühendatud wäed rinnu peale tungides ja põhja poole liikudes wahetpidamata maad.

Suurest Poola lahinguwäljast eemal oli ka Neemeni wägi juuli keskkel hakanud peale tungima ja oli ida sibil kaugele edasi läinud.

Nüüd olin mina arwamisel, et aeg on minu poolt soowitatud operatsiooni alamal Neemenil Kowno wastu teostada ja sealt tugewate jõududega wenelaste selja taha minna. Wäed wõis wõtta Woyrschi wäerühmast ja 9., 12. ning 8. armeest. Juba oli hiljaks jäänud, sest Kowno wõtmise nõudis aega ja Wene wägede taganemine Galiitsiast oli juba kaugele edenenud. Kuid näis wõimalik olewat siin midagi suurt saawutada, igatahes suuremat, kui praegused operatsioonid seda tõotasid. Need ei wõinud millegi muuga lõppeda, kui waenlase tagajärgumiseega rinnu pealetungimisel.

Ülem wäejuhatus pidas oma senisest seisukohast kinni. Jäädi operatsiooni juure üle Weikseli ja Narewi. Sellest osawõtwaid wägesid ei tohtinud me 10. ja Neemeni wäe kasuks nõrgendada. 12. ja 8. armeedele toodi kummagile läänest üks divisjon juure. Kas ülem wäejuhatus üleüldisest sõjaseisukorraldusest olenewatel põhjustel enam wõimaliku ei leidnud

olewat meie poolt soowitatud suurt operatsiooni ette wõtta, seda ei wõi mina otustada.

9., 12. ja 8. armeed jäid ülema wäejuhatus poolt määratud tugewuses oma endisesse marsihti. Nowogeorgiewski ärawõtmiseks tehti ettevalmistusi. Samal ajal otustasime Kowno kallale tungida ja Neemeni wäge lasta endiselt edasi marsida, niihästi kui see läks.

Järgneb.

Prantsuse suurtükiväe sõjakogemused.

Prantsuse kindral De Gallais pidas mõne aja eesti kõigi liikide ohwitseridele Prantsuse suurtükiväe kogemustest maailmasõjas kõne, mis nüüd sõjateaduslikes ajakirjas „Revue militaire générale“ on ilmunud. Üwaldame sellest hurwitawast kõnest mõned andmed.

A. Koosseis.

75 mm suurtüki kõrwal, mis kerge suurtükiväe üfjuse moodustab, peetakse tarwilikuks:

1. — rasked wäljasuurtükid umbes 105-mm;
2. — suure jõuga ja lasteulatusega wäljahaubitfad Schneideri wõi St. Chamond'i süsteemi järele;
3. — weel suurema jõuga ja lasteulatusega suurtükid, muidugi wähem liikumad — pikad 155-mm suurtükid, mitmesugused haubitfad ja müüskid 220 kuni 400-mm;
4. — suurtükid iseäralisteks oisatweteks wäga suure lasteulatusega; neid suurtükka wõib ainult raudteel edasi toimetada;
5. — kaewiku suurtükid (Sassa miinpildujad).

B. Organisatsioon.

Suurematas üfjustes on:

1. — diviis, mis moodustab ühtlase üfjuse;
2. — armeekorpus, mis on peaaegu alikult wahelülits diviisi ja ja armee wahel, sest käsuaandmine sünnitab suuri raskusi, kui armeel üle 10 diviisi on;
3. — armee, mis on wägede juhtimise kõige suuremaks wahendiks ja ühtlasi kõigi sõjaväe tarwituste referwuaariks, iseäranis ka suurtükiväe materjali poolest.

Diviisi käsutada antakse suurtükivägi, mis jala-wäge igal pool peab jälgima, s. t. loomadega (hobustega) weetaw on. Senisest warustusest (9 batariid = 36 suurtükki) ei ole taugeltki küllalt. On tarwilikud üks raske ja üks kerge suurtükkipolk; esimene seisaks koos ainult 75-mm suurtükidest, teine — 105-mm suurtükidest ja 155-mm haubitfatest.

Kerge suurtükkipolgu koosseis oleks järgmine:

4 osakonda igaihes 3 batariid 4 suurtükiga =
[48 75-mm suurtükki
eht

3 osakonda igaihes 3 batariid 6 suurtükiga = 54
[75-mm suurtükki.

Kindral De Gallais peab wiimase koosseisu paremaks. Batariid peab aga niisugusel korral koosseisuma lahkest 3-suurtükilise poolbatariidist, mida üks ohwitser juhatab. Batariid peab teatavas mõttes wäikeseks omaette osakonnaks olema. Iga osakonna juure määratakse kerge lastemoona kolonn. Sel moel loodab

kindral Le Gallais vähema abipersonaliga (telefonistid, ratsatähtjalad j. n. e.) läbi saada.

Raske suurtükipolgu koosseis oleks:

1 osakond 3 batareiga igaüks 4 suurtüki = 12
[105-mm suurtüki

ja

2 osakonda kummaski 3 batareid igaüks 4 suur-
tüki = 24 155-mm haubitsat.

Kui saaks 12-bataljonile diviis 84 või 90 suur-
tüki, s. t.

iga 1000 püssi kohta 7 või 7,5 suurtüki.

Armeekorpusel käsutada antakse korpusel suurtükivägi, mida kommandeerivad kindral olude kohaselt kas mõne diviisi kõvendamisels, iseäranis waenlase batareide hävitamisels, või iseäralisteks otstarveteks, milleks diviisi suurtükiväge ei jatu, ära võib käsutada. Osa nendest suurtükidest on hobustega weetavad, osa aga peab autodega kohale weetama.

On tarvis: üks raske välja-suurtükipolk:

2 või 3 osakonda = 24 või 36 105-mm suurtüki; üks raske autosuurtükipolk:

wähemalt 2 osakonda = 24 pikka 155-mm suurtüki;

1 osakond 3 batareiga = 12 210-mm haubitsat;

1 osakond 2 batareiga = 8 müüsrüt.

Armeel käsutada peab olema veel väga suure jõuga suurtükivägi — pikad 155-mm ja veel suuremad suurtükid, raskest haubitsad ja müüsrüt, et neid seal kohal tegevusse panna, kus waenlase vastupanek kõige tugevam. Niisugune suurtükivägi on ainult positsioon- ja piiramisjõu tarvis määratud.

Peale selle antakse ülemajuhatajale käsutada suureid suurtükiväge reservid, mis otustawaks löögiks, taganemise katmisels või ettevalmistatud seisukoha warustamisels on määratud.

C. Miinipildujad.

Miinipildujad on kindral Le Gallais arwates ainult positsioonijõu tarwitatawad. Nad on launis tüülitad weheda, sellepärast saab neid ainult teatawatel sektoritel tarwitada.

Maintud põhjusel ei tule miinipildujaid mitte diviiside, ei ka armeekorpusel käsutada anda, waid ainult armeede käsutada. Kui nad aga mõnel sektoril tegevusse pannakse, siis antakse nad diviisi käsutada.

D. Abiwahebid.

Kindral Le Gallais waatleb veel mõningaid abiwahebid, mis selles sõjas esimest korda tarnitusele tulid.

Suurtükiväge sideteenistuse wahenditeks on: telefon, waatlemismärgid, maatelegraf, traadita telegraf, koltsignaalid, kirjutuid, loerad, tähtjalad ja lennuaparadid. Alles sõja testes anti lennumasinad suurtükiväge käsutada, kuid see ei jündinud siiski tarwilikul määral. Ka oli nende jaotus puudulik. Kindral Le Gallais nõuab igale diviisile oma õhusõjakatid. Peale selle peab ta tarwilikuks, et kõigile lennuritele suurtükiväge wäatlemist õpetataks.

Tankidest (chars d'assaut) kindral Le Gallais' isikliku kogemusi ei ole. Tankid tekkisid positsioon-

sõja tarwidustest ja nende ülesandeks oli jalawäe pealetungimist toetada traatidele purustamisega ja suurtükiväge poolt purustamata jäänud toetuspunktide ning kuulipildujate hävitamisega. Mõnda suurt pealetungimist inglased suurtükidega ette ei walmistanudki, waid tarwitasiwad nende asemel suurel arwul tankisid. Mõnda wastast üllatades saawutasid nad edu. Suuremalt osalt aga walmistati pealetungimine suurtükidega ette ja alles siis ajusid tankide batareid tegevusse, saates jalawäe tormlaeneid ja purustades ettejuhtumaid takistusi.

Nähtawasti ei ole veel ehitama hakatud niisuguseid tankisid, mis wägesid liikumisjõu jälgida wõiksid. Peats aga niitaugele jõutama, siis oleks tarwis ehitada kahte liiki tankisid. Nimelt niisugused, mis, kuulipildujatega warustatud olles, tormwägede küljetaitse oma peale wõtaksid, ja niisugused, mis, suurtükidega warustatud olles, jalawäge kuni ligemate kangusteni saadaksid. Batareideks ühendatult tuleks efimesed anda jalawäe pollude või brigaadide käsutada, teised aga tuleks diviisi suurtükiväega orgaaniliselt ühendada.

(Järgneb.)

Lugu sellest, kuidas sõdur, kelle maasaamisels õigus, sellest ilma jäetakse.

Sõdur Peet Madisson wõttis osa suurest Euroopa sõjast selle algusest peale, sai haawatud ja langes pärast sakslaste kätte wangi. Sobumaale jõudis ta 1918 aasta lõpul ja mobiliseeriti Eesti rahwawäkke 21. jaanuaril 1919. a. reamehena. Wõttis osa lahinguteis Pihkwa ja Isborski all rühmasülemena ja tõsteti weliweebiks ning demobiliseeriti 28. weebr. 1920.

8. märtsil s. a. wõttis Jõõpre walla nõutogu Pärnumaa riigimaade ülemaja esitaja juuresolekul ühes teiste sõduritega ka Madissoni Jõõpre mõisa maasaajate nimikirja. Samal ajal selgus, et Jõõpre mõisa tükeldamise ja jagamise projekt mitte õiglaselt ei olnud walmistatud, sest mõisa paremast põllumaast oli umbes 160 walmast wõtta ja osalt kohalikkudele talupidajatele määratud, mille asemel wimaste ääremaadest wastaw osa mõisamaad juure arwati.

Nendest talu ääremaadest ja wiletsamatest mõisamaadest kawatseti sõduritele maad anda. Sõdurid ei olnud sellega rahul ja wõlitasid Madissoni protesti ja palwekirja põllutöministeeriumile ära andma, mida ka Madisson tegi ja 18. märtsil s. a. Tallinnas tähendatud palwe- ja protestikirja isiklikult põllutöministeeriumis ära andis, mille peale temale põllutöministeeriumi maatorralduse peawalitsuse riigi rendimaade osakonna poolt järgmise kuuks kirja nr. 3580 all ebasõbralikuks anti:

„Pärnumaa riigimaade ülemale.

Panem ette Jõõpre mõisa wäljaandmist rewideerida, ühiklasi planeerimise ja koha peal korda saadetud maasaajade wahetamise ja maa andmise kohta wallawalitsusele, seisukohta wõtta ja teatada, kas ja misugusel määral rahwawälase P. Madissoni poolt ettetoodud kaebused põhjendatud on ja kas Teie otstarbekohajaks peate selles asjas muudatusi ette wõtta.“

Selle kirja andis Madisson Pärnus riigimaade ülemaja abi allkirja wastu 19. märtsil s. a. ära.

20. aprillil s. a. Tallinnas põllutöministeeriumis eeldhendamata osakonnas järeleparides, sai Madisson teada, et selle kirja nr. 3580 peale Pärnumaa riigimaade ülevalt mitte veel vastust ei olnud saadud. 22. aprillil Jõõpre wallawalitsusele järele parides selgus, et tähendatud maade ülevalt feritajani veel mingisuguseid järeleparimisi teinud ei olnud.

Kui ei olnud Pärnumaa riigimaade ülevalt põllutöministeeriumi sellekohase osakonna nõudmist: „Jõõpre määramata maade wäljaandmist rewideerida“ üle kuu aja jooksul mitte täitnud.

Aga wahel ajal oli Pärnu maakonnawalitsus omal koosolekul 31. märtsil s. a. Madissoni maasaajate nimel kirjasti maha kustutanud, põhjendades, et Madissonil inventaar puududa, elututse poolest ei olewat ta mitte põllumees ja tagawara pataljonis teeninud. Madissoni asemel oli keegi August Wolrat maasaajate nimelt ja kandidaadina üles wõetud.

Seda kõi oli Pärnu maakonnawalitsus teinud, hoolimata sellest, et Jõõpre walla nõutogu maasaajate kandidaatide nimel kirja kohtuajamisel oli tunnistatud, et Madissonil kui perekonna inimesel majapidamine seal wallas on, nimelt: 1 lehm, 2 lammas ja 1 siga ja temal rahalist jõudu ka on, et jõuab sel möödul kui teiseidki maasaajad maad harida. Et Madisson waremalt põllumees on olnud ja Eesti rahwawälke reamehena astunud, aga waltweebliina sealt lahkunud, kuna August Wolrati oli wallanõutogu maasaajate nimel kirjasti sellepärast wälja jättnud, et tema kohta teated puuduwad, kas ta üleüldse Eesti wabastuselõigust osawõtnud oli, et ta praegu wäljamaal wiibib, ameti poolest kantselei-ametnik olewat ja pealegi olla ta Soome alam ega elewat temal walla piirides mingisugust warandust.

Madissoni maasaajate hulgast wäljajäetmisega ja Wolrati asemel määramisega ei jäänud Jõõpre wallanõutogu mitte rahule, leides seda mitte õiglase olewat, ja oma koosolekul 14. aprillil s. a., protokoll nr. 9, otsustas Jõõpre mõisast tükeldatud lohtade wäljaandmist wallanõutogu poolt mitte toimetada ja selles asjas käesolewa otsusega walitsuse ees protesti awaldada.

Selle, wallanõutogu, otsuse peale on riigimaade ülevalt esitaja märkuse teinud, kus ta wallanõutogu otsuse wastu protesteerib ja teatab, et wabariigi walitsuse sellekohase määruse põhjal olewat põllutöministeeriumil õigus maad sõduritele määrata ka ilma wallanõutogu otsuseta ja seda õigust olewat ka põllutöministeeriumi Pärnumaa esitaja tarwitatud, Madissoni asemel Wolrati määramata, seda ta kohasemaks pidawat maa saamisets.

Selle märkusega näitab Pärnumaa riigimaade esitaja, et Madissoni wäljajäetmine maasaajate nimel kirjasti siis diei põllutöministeeriumi Pärnumaa esitaja tahtmisel on sündinud (samuti ka Wolrati maasaajate nimel kirja üleswõtmine), olgugi et Pärnu maakonnawalitsuse põllutöö osakond teatab, et Pärnu maakonnawalitsus seda olewat teinud.

Terwe see lugu jätab mulje, et ühele sõdurile ületoht teha, kelle kohta wallanõutogu hea otsuse annab ja kellel teenuseid Eesti wabariigi loomisel.

Büüame juhtida walitsuseasutuste tähelepanemist selle nähtuse peale, kellesse asi puutub.

Cesti Walwelilt.

Töö, sport ja karistus malewas.

Sõda on lõppenud. Malewa puhkab. Isegi sõdurid wanematest aastatest on koju sõitnud ja adra, alofi wõi pingi taha asunud, et poolteiseaastase waenuwäljal wiibimise järele oma erialal tööd edasi jatkata.

Armas on waadata eestlase tööhimu, mida Slaawi loibus ei ole suutnud ära sumbutada.

Telik küsimine: On ka meie rahu aja malewa kindlustatud, et temas tööhimu ära ei kao? — On need kolm retsepti: töö, karistus ja sport, mis meie malewale peale selle veel kulturarahwa kohase elurõõmsa ja karste ilme annab, sõna tõsisel mõttes juba tarwitusel wõetud? Selle küsimusega tuleks ühtlasi wäeosa ja nendele alluwate wähemate ülesjaste ülevalt tõsiselt tegemist teha.

Kuuldub kahtust ulatuselt malewas. Ka on joomine maad wõtmata. Need kaks pahet on umbrohuks malewale, mida ühes juurtega aeglasti tuleks wälja kirkuda. Selle ülesande teostamiseks peabid asuma pealikul. Kuid esmalt tuleks aga kirkujal palki oma filmast wälja wõtta ja siis alles pinnu wäljakirkumisele asuda sõdurite filmast. Ei saa salata, et praegimise juuri lopsakalt pealikut ringkonnas õitseb. Seda wõiwad sõdurid iga samm peal näha. Ja misjuguft mõju see wiimaste peale awaldab, teab igaüks.

Kus wäeosa ülevalt ise ka kaasa trimpab, seal on asi veel pahem. „Mitte-kamba“ mehed jattuwad tihtilugu mitmesuguste surwete alla. Kõnelemata noffimistest ja pillkamistest, mis wiimaste peale lastakse sabada, tunnewad „kamba“ mehed endid eesõigustatud olewat. Arusaadaw, et niijugune nähtus õõnestab malewa alusmüüri ja surwab tahtjõu loowaks tööks. Kuid nüüd ei ole aeg karkaid kodarate wahel pilduda, tarwis wirgutada iga kaastöömiku ja sõdurit loowale tööle isamaa kasuks.

Elurõõmsaks ja wärskteks jääb meie malewa alles siis, kui temas karste töö ja spordi waim elab, mida meie oma liitlaste, Inglise meremeeste juures Tallinnas wiibimisel wõisime näha.

Selleks jõudu! Ja jõudu iseäranis eesrinnas töötawatele malewa pealikutele!

S. T.

Wastutaw toimetaja: Rindraltaabi polkownik Nink.
Wäljaandja: Sõjawägede staab.

Kellel on müüa mingisugused

- raamatud 6 tolliste Kanéa -

- - suurtükide kohta - -

teatagu oma adress ja raamatute hind järgmise adressi all: Narwa-Jõesuu postkontor, rannabatarei nr. 7 koman-derile.